

Юшкевич Олена Геннадіївна

доцент кафедри теорії та історії держави і права факультету № 1 Харківського національного університету внутрішніх справ, кандидат юридичних наук, доцент

МЕДІАЦІЯ ЯК СПОСІБ ВРЕГУЛЮВАННЯ КОНФЛІКТУ В КОДЕКСІ УКРАЇНИ ПРО АДМІНІСТРАТИВНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ

Слід підтримати теоретиків, практиків та зайвий раз наголосити, що Кодекс України про адміністративні правопорушення (далі – КУпАП) [1] потребує негайного перегляду, внесення відповідних змін, що відповідають сьогоднішнім суспільним відносинам, які виникають під час притягнення до адміністративної відповідальності, чинному законодавству, формальним «законам» логіки, спрямовані на захист прав, свобод та інтересів учасників провадження у справах про адміністративні правопорушення. За тридцять п'ять років з моменту вступу у дію КУпАП [1] багато чого змінилося. Законодавець намагається вносити зміни до КУпАП [1], проте все рівно не встигає за швидкістю появи нових факторів, що створюють підстави для притягнення до адміністративної відповідальності (електричні самокати, гіроборди), та технократичним розвитком (здійснення безконтактних платежів, оформлення документів он-лайн).

Все це неодмінно призводить до виникнення конфліктів між учасниками провадження у справах про адміністративні правопорушення. (від лат. conflictus – зіткнення) – зіткнення протилежних інтересів, поглядів, оцінок, цінностей (кожен з учасниками провадження у справах про адміністративні правопорушення у більшості випадків відстоює свою правоту) [2].

Серед засобів, які на сьогодні учасники провадження у справах про адміністративні правопорушення використовують при виникненні конфліктів, можна назвати: домовитися на місці вчинення адміністративного правопорушення з певним відшкодуванням збитків; викликати патрульну поліцію; звернутися до суду; нікуди взагалі не звертатися і не компенсувати понесені моральні та матеріальні витрати тощо. На жаль, серед цих засобів не має медіації як шляху до порозуміння з врахування інтересів всіх сторін конфліктної ситуації.

Оскільки конфлікти є невід'ємною частиною людської природи, до медіації в той чи іншій формі люди звертаються уже багато віків. В сучасному африканському, китайському, японському суспільствах та в країнах ісламського світу, на відміну від західної культури, примирювальні позасудові методи врегулювання суперечок є первинними, тоді як суди вважаються альтернативою до них. В 2008 і 2013 роках Європейський Союз прийняв директиви медіації в цивільних та господарських справах, та альтернативного вирішення спорів в сфері споживання [3].

Україна сьогодні має законопроект «Про медіацію» № 3504 від 19.05.2020 [4], який пройшов перше читання та прийнято за основу. Законопроект створено з метою закріплення на законодавчому рівні можливості проведення

процедури медіації, яка полягатиме у добровільному позасудовому врегулюванні конфлікту (спору) шляхом переговорів між його сторонами, за допомогою медіатора, зокрема, у будь-яких конфліктах (спорах), які виникають з адміністративних правовідносин [5].

На сьогодні медіація зарекомендувала себе як ефективний спосіб вирішення спорів в більшості країн світу та поступово охоплює всі сфери життя людини. Розглянемо певні аспекти процедури медіації, що передбачені законопроектом «Про медіацію» № 3504 від 19.05.2020 [4].

По-перше, медіація – добровільна, позасудова, конфіденційна, структурована процедура, під час якої сторони за допомогою медіатора (медіаторів) намагаються врегулювати конфлікт (спір) шляхом переговорів. Медіатором є незалежна, нейтральна, неупереджена фізична особа, яка проводить медіацію і не має повноважень щодо прийняття рішення по суті конфлікту (спору), пройшла навчання та набула відповідних компетентностей (конфліктологічна, комунікативна, процедурна, рефлексивна, правова).

По-друге, медіація здійснюється у межах певної процедури, що складається з наступних етапів: Етап 1. Підготовка до медіації. Етап 2. Вступна частина медіації (вступне слово медіатора). Етап 3. Розповіді сторін. Етап 4. Розв'язання проблеми. Етап 5. Укладання та підписання угоди. Для успішного проведення медіації необхідно, щоб перехід до наступного етапу відбувався після того, як буде досягнуто всі цілі на попередньому.

По-третє, процедура медіації вимагає дотримання учасниками конфлікту та медіатором певних принципів. Медіація проводиться за взаємною згодою сторін медіації з урахуванням принципів добровільності (добровільне волевиявленням сторін на участь у медіації), конфіденційності (конфіденційною є вся інформація, що стосується медіації, зокрема про пропозицію та готовність учасників конфлікту (спору) до участі у медіації, факти та обставини, що стали відомі під час медіації, висловлені судження та пропозиції сторін медіації щодо врегулювання конфлікту (спору), зміст угоди за результатами медіації), незалежності та нейтральності медіатора (під час медіації медіатор як нейтральна третя особа повинен бути незалежним від сторін медіації, органів державної влади, органів місцевого самоврядування, їх посадових та службових осіб, інших фізичних і юридичних осіб; втручання державних органів, органів місцевого самоврядування, їх посадових та службових осіб, будь-яких інших фізичних і юридичних осіб у діяльність медіатора під час підготовки та проведення медіації забороняється), неупередженості медіатора (медіатор повинен бути неупередженою особою, яка допомагає сторонам конфлікту (спору) здійснити комунікацію, досягти порозуміння та проводити переговори), самовизначення (сторони медіації самостійно визначають перелік питань, що обговорюються, варіанти врегулювання конфлікту (спору), зміст угоди за результатами медіації, строки та способи її виконання, інші питання щодо конфлікту (спору) та проведення медіації. Інші учасники медіації можуть надавати консультації та рекомендації сторонам медіації, але рішення приймається виключно сторонами медіації) та рівності прав сторін медіації (До сторін медіації повинне бути рівне ставлення,

кожній з них повинні бути надані рівні можливості для висловлювання своєї позиції. Зобов'язання медіатора повинні бути однаковими стосовно всіх сторін медіації).

Враховуючи вищесказане, процедура медіації дозволить учасникам провадження у справах про адміністративні правопорушення зняти емоційну напругу, що виникла у наслідок конфлікту, висловити всі свої думки іншій стороні конфлікту (власну позицію), розповісти про справжній стан речей, причину своєї поведінки, з'ясувати свої інтереси в конфліктній ситуації, встановити розмір нанесеної шкоди та підписати медіаційну угоду, яку добровільно будуть виконувати сторони конфлікту без участі органів виконавчої служби. В цілому для країни процедура медіації – це економія часу (учасників конфлікту, суду); зниження вартості процесу вирішення спору (лише оплата за послуги медіації); можливість впливати на результат (при виявленні справжніх інтересів, а не позиції, сторін, як правило, суть конфлікту не зводиться лише до компенсації шкоди, а до звичайних людських відносин, поступків); конфіденційність процедури; можливість збереження людських стосунків між учасниками конфлікту та відновлення довіри до людей взагалі, відмові від «ярлику», що всі люди навколо злі, погані та щось від тебе постійно хочуть; можливість запобігти виникненню подібних конфліктів у майбутньому (медіатор демонструє коректну, людську поведінку, що спрямована на повагу до оточуючих, за допомогою певних компетентностей, яким може навчитися будь-яка людина); гарантія виконання рішення (у випадку успішної медіації); підготовка у сфері медіації зменшує навантаження на суди.

Підсумовуючи викладене, на нашу думку, Україна як сучасна європейська країна, пріоритетом якої є захист прав людини і громадянина, має запровадити інститут медіації у чинне законодавство, зокрема у КУпАП [1].

Пропонуємо внести зміни до КУпАП [1], зокрема до глави 18 Розділу IV додати статтю 253 «Розгляд та вирішення справ про адміністративні правопорушення із застосуванням медіації» та викласти її у наступній редакції:

«1. Кожен учасник провадження у справах про адміністративні правопорушення має право при виникненні конфліктної ситуації брати участь у процедурі медіації у встановленому законом порядку.

2. Рішення про участь у процедурі медіації учасник провадження у справах про адміністративні правопорушення має право прийняти на будь-якій стадії розгляду справи до винесення остаточного рішення по справі.».

Список використаних джерел:

1. Кодекс України про адміністративні правопорушення від 07.12.1984 № 8073-X. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10#Text>.
2. Конфлікт. Енциклопедія Сучасної України. URL: http://esu.com.ua/search_articles.php?id=3235.
3. Медіація у світі. URL: <http://namu.com.ua/ua/info/mediation/in-the-world/>.
4. Про медіацію: законопроект № 3504 від 19.05.2020. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_2?id=&pf3516=3504&skl=10.
5. Прийнято за основу проект Закону «Про медіацію». URL: <https://www.rada.gov.ua/news/Novyny/195902.html>.